

Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA

Zpráva z V. zasedání odborného kolegia pro občanské právo k návrhu věcného záměru civilního řádu soudního

Dne 10. 1. 2018 se na Akademii věd České republiky konalo V. zasedání odborného kolegia pro občanské právo při Ústavu státu a práva AV ČR, v. v. i., jehož předmětem byl návrh věcného záměru civilního řádu soudního (dále jen „VZ ČŘS“), který byl ministerstvem spravedlnosti zveřejněn v listopadu 2017 a je dostupný na webových stránkách crs.justice.cz.

Po zahájení zasedání *prof. Dr. JUDr. Karlem Eliášem* následoval příspěvek předsedy pracovní komise pro přípravu VZ ČŘS *doc. JUDr. Petra Lavického, Ph.D.*, který hovořil o některých institutech VZ ČŘS. Navázal přitom na usnesení odborného kolegia pro občanské právo z podzimu roku 2014, podle kterého by se měl nový procesní předpis vydat cestou kleinovské koncepce, která stojí na dispoziční, modifikované projednací zásadě a principu procesní ekonomie. Zdůraznil ale, že rychlost a jiné procesně ekonomické aspekty by neměly být na újmu věcné správnosti rozhodnutí.

Ve svém referátu se *doc. Lavický* zaměřil nejprve na koncentraci řízení. Oproti současné problematice úprav vychází VZ ČŘS z toho, že pokud je sice přednes strany učiněn opožděně, ale nezpůsobuje průtah v řízení, není důvodu k němu nepřihlédnout. Uplatnění koncentrace se proto ponechává na soudci, který posoudí, zda opožděný přednes či návrh řízení protahuje nebo ne. Dále *doc. Lavický* zmínil systém opravných prostředků. Připomněl, že odvolání je podle současné úpravy jednotným opravným prostředkem jak proti rozsudkům, tak proti usnesením. Žaloba pro zmatečnost je koncipována velmi široce a proti rozhodnutí o ní je přípustné odvolání a dovolání. Jedna a táž vada řízení tak může být podle současné úpravy v řízení projednávána víckrát. VZ ČŘS naproti tomu vychází z toho, že řádnými opravnými prostředky jsou odvolání, stížnost a dovolání. Rozděluje se opravný prostředek proti usnesení (stížnost) a proti rozsudku (odvolání). Stížnostní řízení je koncipováno tak, že jsou pro něj nastavena jednodušší pravidla. Počítá se i s tzv. odloženou stížností, tj. stížností, kterou je možné podat až proti nejbližší napadnutelnému rozhodnutí. Žaloba pro zmatečnost se ve VZ ČŘS chápe jako subsidiární nástroj ochrany, který se uplatní jen pro nejtěžší zmatečnosti, které nemohly vyjít najevo v původním řízení. Dovolání je pak ve VZ ČŘS koncipováno jako řádný opravný prostředek, čímž je posílen institut právní moci. Z VZ ČŘS je však patrné, že z celého okruhu případů se (některými diskutujícími obávaný) odklad vykonatelnosti týká jen rozsudků o žalobě na plnění (vyhovujících) a navíc se vychází z toho, že dovolání bude přípustné, pokud by hodnota předmětu sporu napadeného dovoláním přesahovala 50 000 Kč. Jsou to případy měnicího rozsudku a rovněž potvrzujícího rozsudku odvolacího soudu, kde odvolací soud dovolání připustil. Jestliže odvolací soud v tomto případě nepřipustí dovolání a hodnota je nad 100 000 Kč, podává se mimořádné dovolání, které sice odkládá právní moc, ale nevykonatelnost rozhodnutí. Oproti již vysloveným reakcím ze strany některých zástupců odborné veřejnosti není důvodná obava ze vzrůstu nápadu věcí Nejvyššímu soudu nejen s ohledem na nastavenou úpravu přípustnosti dovolání, ale i s ohledem na to, že se dovolání podává pouze proti rozsudkům. Jako poslední téma *doc. Lavický* zmínil problematiku zcizení sporné věci. Oproti současné úpravě, která tenduje ke zneužívajícím jednáním,

je ve VZ ČŘS navrženo pravidlo, že zcizení sporné věci nemá na řízení vliv. Věcná legitimize zcizitele je nahrazena procesní legitimací.

Druhý referát přednesl člen pracovní skupiny pro přípravu VZ ČŘS *JUDr. Zdeněk Pulkrábek, Ph.D.*, který rozebral několik institutů. Nejdříve se zabýval dispoziční zásadou. Zatímco v OSŘ je patrná socialistická kontrola dispozičních úkonů a nedbání zájmů žalovaného, VZ ČŘS naopak zájmy žalovaného zohledňuje např. v případech změny žaloby, ke které se vyžaduje souhlas žalovaného. Nesouhlas žalovaného může být prolomen tím, že to připustí soud, pokud to neztíží nebo neprotáhne řízení. Dispoziční zásada by měla být posílena také v nákladovém právu. Dále se *Dr. Pulkrábek* zabýval materiálním vedením sporu a rychlostí řízení.

Třetí referát přednesl *doc. JUDr. Milan Hulmák, Ph.D.*, který vyslovil názor, že VZ ČŘS je vnitřně provázaný, jednotný systém pravidel. Důvodová zpráva pečlivě vysvětluje změny, argumentuje a nepřebírá bezmyšlenkovitě text zahraničních úprav; naopak vždy zohledňuje i stav zahraniční odborné diskuse. Jedná se proto podle jeho názoru o způsobilý materiál k diskusi o paragrafovém znění. Poukázal však na to, že pro fungování celého systému je třeba přijmout i úpravu souvisejících předpisů upravujících např. pravomoc a příslušnost soudů nebo exekuční řízení. Ve svém referátu se kriticky zaměřil hned na několik oblastí. Nejdříve se zabýval procesní způsobilostí. VZ ČŘS váže procesní způsobilost až na plnou svéprávnost, což nepovažuje za správné a souladné se zahraničními úpravami, ze kterých VZ ČŘS vychází. Takto pojatá procesní způsobilost zcela znemožňuje nezletilým a osobám omezeným ve svéprávnosti jednat samostatně před soudem. Dále *doc. Hulmák* zmínil problematiku advokátského procesu. Vyslovil pochybnost, zda by povinná součinnost advokátů přispěla k usnadnění jednání před soudem a zamezení průtahům v řízení, navíc by se jednalo o vnucený náklad straně. Za problematiku dále považoval, že VZ ČŘS počítá s existencí paušální odměny zástupce z řad advokátů, nicméně je otázkou, jak s ohledem na judikaturu Ústavního soudu tento paušál nastavit. Dále VZ ČŘS na několika místech pracuje s kritériem hodnoty předmětu sporu, které je podle jeho názoru složité a v některých případech (např. nepeněžitá plnění) nejasné. Za problematiku dále považoval to, že VZ ČŘS umožňuje vydat rozsudek pro zmeškání, i když v řízení již bylo učiněno vyjádření žalovaného. Rovněž nesouhlasil se zákazem novot v odvolacím řízení. Podle jeho názoru je z hlediska minimalizace nákladů a rychlosti řízení účelnější řešit novoty v odvolacím řízení. Ve vztahu k dovolání koncipovanému jako řádný opravný prostředek vyslovil ke zvážení, zda by bylo možné uvažovat o tom, že podání dovolání by nebránilo nařízení výkonu napadeného rozhodnutí s tím však, že se neprovede po dobu trvání dovolacího řízení. Podle jeho názoru by rovněž měl odklad vykonatelnosti jít ruku v ruce i s odkladem právní moci, tedy řešení účinků opravného prostředku by mělo být jednotné. Pozitivem navrhované úpravy je to, že dovolacím důvodem jsou zmatečnosti a preferuje se rozhodnutí ve věci samé.

Následovala diskuse, kterou zahájil *prof. Eliáš* několika postřehy k VZ ČŘS. Návrh VZ ČŘS by měl podle jeho názoru držet formulační linii, nicméně za správnou považuje terminologii VZ ČŘS, který např. nepočítá s pojmem „účastníci řízení“ a obnovuje tradiční pojmosloví. Ve svém diskusním příspěvku kromě jiného vyslovil názor, že pravidlo, podle kterého je na povolení soudu, zda budou připuštěni důvěrníci k soudnímu jednání, by mělo být opatřeno vhodně nastavenými limity pro soud. V reakci na přednesené příspěvky pak *doc. Lavický* kromě jiného vysvětlil důvody, pro které se VZ ČŘS přiklonil k advokátskému procesu, který u nás byl upraven až do r. 1948 a následně zrušen zákonem o zliďování soudnictví z ideologických důvodů. Jestliže není strana zastoupena advokátem,

musí jeho roli nahradit soud širokou poučovací povinností, což může zpomalovat řízení a zakládat nerovnost mezi stranami. Pochopitelně však budoucí úprava musí obsahovat výjimky. K přísnému zákazu novot *doc. Lavický* uvedl, že je zásadní vyjasnit si, co očekáváme od odvolacího řízení, zda usilujeme pouze o přezkum rozhodnutí soudu prvního stupně nebo o co největší aktuálnost rozhodnutí. VZ ČŘS očekává od odvolacího řízení kontrolu správnosti rozhodnutí soudu prvního stupně, což je výhodnější i z procesně ekonomického hlediska.

V další diskusi bylo poukázáno na to, že VZ ČŘS nepočítá s převzetím V. části OSŘ, přičemž se většina diskutujících přiklonila k tomu, že v případě civilních sporů, o kterých rozhodoval správní orgán, by podobná úprava měla zůstat zachována i s ohledem na to, že civilní soudy mají pro řešení těchto věcí dostatečný prostor, odbornost a kapacitu na rozdíl od správních soudů.

Také byla otevřena otázka zastoupení strany více než jedním zmocněncem, přičemž VZ ČŘS počítá s tím, že by to mělo být možné, nicméně bude třeba řešit navazující otázky jako např. jak se bude postupovat v případě rozporu úkonů dvou a více zmocněnců.

Dále byla vedena rozsáhlá diskuse o dovolání, zejména o tom, zda by měla být podstatným prvkem diformita a zda by měly být obsaženy dvě hodnotové hranice přípustnosti dovolání. Objevil se názor, že důležité právní otázky by se měly připouštět bez ohledu na hodnotu předmětu sporu. Rovněž bylo diskutováno to, že má podle VZ ČŘS o přípustnosti dovolání rozhodovat odvolací soud, a to z pohledu, zda by taková úprava nepřinesla nepřiměřené zatížení odvolacích soudů. Většina diskutujících toto nebezpečí neviděla, neboť odvolací soud musí mít pro účely rozhodnutí vyhledanou judikaturu, a nebude tedy pro něj problematické vyslovit, zda se odchyluje nebo neodchyluje od ustálené rozhodovací praxe. Posuzování přípustnosti dovolání odvolacím soudem také bude znamenat větší předvídatelnost přípustnosti opravného prostředku pro účastníka a jeho zástupce a bude mít i dobrý vliv na kvalitu rozhodnutí odvolacích soudů s ohledem na to, že o přípustnosti dovolání má rozhodovat odvolací soud samostatným výrokem, který musí odůvodnit.

Odborné kolegium pro občanské právo následně přijalo většinou hlasů toto usnesení:

- I. Kolegium oceňuje odbornou kvalitu návrhu věcného záměru civilního řádu soudního, který Ministerstvo spravedlnosti zveřejnilo a předložilo k diskusi dne 15. 11. 2017, vyslovuje mu zásadní podporu a doporučuje pokračování legislativních prací na základě tohoto materiálu.
- II. Kolegium pokládá za nezbytné dopracovat věcné záměry souvisejících právních předpisů, zejména pokud jde o návrh úpravy soudní pravomoci a příslušnosti, jakož i řešení některých organizačních otázek a technických postupů, nezbytných pro funkčnost navrhované úpravy civilního soudního řízení.
- III. Kolegium doporučuje zpracovatelům zvážit některé podněty, které vzešly z diskuze v průběhu zasedání a jsou obsaženy v zápisu. Jedná se například o dílčí otázky k přípustnosti dovolání (omezení počtu peněžních hranic a opuštění diformity jako kritéria přípustnosti) nebo uvážení přezkumu správních rozhodnutí v civilním řízení (zachování přezkumu pro případy, kdy správní orgán vydal rozhodnutí ve správním řízení, v němž se se projednával spor soukromoprávní povahy).

Eva Dobrovolná*

* JUDr. Eva Dobrovolná, Ph.D., LL.M., Právnická fakulta Masarykovy univerzity, E-mail: Eva.Dobrovolna@law.muni.cz.